

Dr hab. Małgorzata Adamik-Szysiak
Instytut Nauk o Komunikacji Społecznej i Mediach
Wydział Politologii i Dziennikarstwa
Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej
w Lublinie

Recenzja

rozprawy doktorskiej mgr Sandry Wolnej
„Media społecznościowe w komunikowaniu politycznym premier Beaty Szydło”,
napisanej na Wydziale Nauk Społecznych
Uniwersytetu Wrocławskiego
pod kierunkiem prof. dr hab. Bogusławy Dobek-Ostrowskiej

Przedłożona praca podlega ocenie zgodnie z wymogami określonymi w art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. z 2017 r., poz. 1789, z późn. zm.) w odniesieniu do oryginalności rozwiązania problemu naukowego, wykazanej w rozprawie ogólnej wiedzy teoretycznej Autorki w danej dyscyplinie naukowej oraz umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

Podjęty w pracy doktorskiej temat jest nie tylko aktualny, ale przede wszystkim istotny i wypełniający zauważalną lukę w dyscyplinie nauki o polityce i administracji w zakresie pogłębionych rozważań i badań empirycznych nad sposobami wykorzystywania przez podmioty polityczne mediów społecznościowych w komunikowaniu politycznym. To istotne uzupełnienie badań nad strategiami komunikowania stosowanymi przez polskich polityków w okresach międzywyborczych (poza oficjalną kampanią wyborczą). Temat i zaproponowany przez mgr Sandrę Wolną jego sposób ujęcia jest ważny poznawczo, społecznie.

Autorka wykazała się w pracy wiedzą teoretyczną, interdyscyplinarną. W rozprawie podejmuje udaną próbę poszukiwania nowych perspektyw omawianych zjawisk, z powodzeniem podejmuje się ich interpretacji, wskazuje rodzące się pytania i kierunki dalszych badań.

Dysertacja liczy 214 stron, składa się z 4 rozdziałów, opatrzonych wstępem, zakończeniem, wykazem bibliografii, spisem materiałów źródłowych, wykresów, ilustracji, tabel i rysunków oraz aneksem (choć nazwa ta nie została użyta w spisie treści) zawierającym klucz kodowy składający się z 220 kategorii. Przyjęta przez mgr Sandrę Wolną konstrukcja pracy pod względem formalnym i merytorycznym jest poprawna. Podział treści jest logiczny, symetryczny, służy realizacji zadania badawczego. Tytuły poszczególnych rozdziałów odpowiadają ich zawartości. Docenić należy wyartykułowanie przez Autorkę podsumowań w każdej części pracy, sprzyjające przejrzystości prezentacji wniosków z wiodących ustaleń badawczych i osiągniętych rezultatów własnych badań.

Praca ma charakter interdyscyplinarny, wiodące jest tu jednak perspektywy politologiczna i medioznawcza. Wśród wykorzystanej literatury polskojęzycznej i anglojęzycznej należy wskazać kluczowe publikacje z zakresu nauki o komunikowaniu politycznym, w tym marketingu politycznego czy relacji pomiędzy systemem medialnym i politycznym. Przywoływane ustalenia teoretyczne Autorka interpretuje również w odniesieniu do danych pochodzących z aktualnych raportów i analiz dotyczących skali i sposobu wykorzystywania mediów społecznościowych. Bibliografia została podzielona na: monografie i artykuły, źródła internetowe, akty prawne. W zaproponowanej hierarchii podziału bibliografii pod rozwagę Autorki pozostawiam kwestię usytuowania aktów prawnych. W całej rozprawie mgr Sandra Wolna trafnie przywołuje wymienione tu źródła.

We **wstępie**, mgr Sandra Wolna poza interesującym wprowadzeniem do tematu refleksji naukowych, określa cel pracy, wymienia osiem sformułowanych pytań badawczych oraz dwie hipotezy badawcze, uzasadnia również wybór zastosowanej metodologii, przyjętej cezury czasowej badań, syntetycznie nakreśla strukturę pracy oraz sygnalizuje możliwe kierunki dalszych badań.

Deklarowany w pracy cel badawczy, jakim było wskazanie funkcji przekazów publikowanych w okresie sprawowania urzędu Prezesa Rady Ministrów przez Beatę Szydło na jej oficjalnych kontach na Facebooku i Twitterze, ze szczególnym uwzględnieniem „dwóch aspektów: reagowania na sytuacje kryzysowe za pomocą komunikatów internetowych oraz wykorzystywania mediów społecznościowych do celów propagandowych” (s. 5-6) został realizowany.

W rozprawie mgr Sandra Wolna postawiła dwie hipotezy: „H1: Media społecznościowe są wykorzystywane do reagowania na sytuacje kryzysowe dla rządu PiS” (s. 7) oraz „H2: Publikowane treści służą celom propagandowym” (s. 8) oraz sformułowała łączne osiem pytań badawczych:

„PB1: Jaki temat był najczęściej poruszany?

PB2: Czy publikowane treści były adekwatne do bieżącej sytuacji politycznej w Polsce?

PB3: Czy posty/tweety miały charakter informacyjny w stosunku do sytuacji kryzysowej?

PB4: Czy wpisy były autorskie czy tylko udostępniane, a jeśli udostępniane, to, czy były opatrzone komentarzem?

PB5: Czy we wpisach pojawiały się odniesienia do obietnic wyborczych lub podkreślanie sukcesów rządu?

PB6: W jaki sposób na zdjęciach i filmach była przedstawiana premier Szydło?

PB7: Jakiego języka używano we wpisach?

PB8: Czy pojawiały się odwołania do wartości patriotycznych?” (s. 7).

Zaproponowane hipotezy i pytania badawcze są spójne z celem rozprawy. Doprecyzowania w brzmieniu wymaga hipoteza druga (H2), warto wskazać, o jakie treści chodzi, gdzie publikowane, zaznaczyć należy jednak, że takie adekwatne rozwinięcie (wyjaśnienie) znajdziemy w dalszych częściach pracy.

W celu weryfikacji hipotez oraz odpowiedzi na pytania badawcze mgr Sandra Wolna zebrała i szczegółowo omówiła najważniejsze teoretyczne aspekty tematu rozprawy (rozdział 1), omówiła metodologię badań (rozdział 2), przedstawiła wyniki własnych badań empirycznych w dwóch w największym stopniu rozbudowanych częściach pracy (rozdziały 3-4). Wiodącą w pracy metodą badawczą była właściwa dla nauk społecznych analiza zawartości (zarówno ilościowa, jak i jakościowa). W badaniu zastosowano autorski klucz kodowy. Pomocniczo Autorka wykorzystwała internetowe narzędzia wspomagające analizę materiału źródłowego pochodzącego z mediów społecznościowych (tj. sociograph.io, fanpagekarma.com, sotrender.com, s. 70).

Szczegółowe uwagi dotyczące pracy doktorskiej

Pierwszy rozdział ma charakter teoretyczny, stanowi wyczerpujące wprowadzenie do problematyki rozprawy, jednocześnie dowodząc znajomości literatury przedmiotu, posiadanej wiedzy przez mgr Sandrę Wolną, w szczególności z zakresu ewolucji komunikowania politycznego w internecie, specyfiki mediów społecznościowych oraz ich dotychczasowego wykorzystania przez podmioty polityczne.

We wspomnianym rozdziale mgr Sandra Wolna interesująco i wieloaspektowo omawia miejsce i znaczenie mediów społecznościowych w komunikowaniu politycznym. Właściwie wykorzystuje siatkę pojęciową. Wykazuje się trafnymi spostrzeżeniami i wnioskami wynikającymi z kwerendy źródłowej. W swych rozważaniach podkreśla kluczowe etapy rozwoju komunikowania politycznego w internecie ze szczególnym uwzględnieniem odniesień do polskiej sceny politycznej, jako przykłady przywołując aktualne wydarzenia polityczne i społeczne. Charakteryzuje sposób funkcjonowania mediów społecznościowych, koncentrując się przede wszystkim na będących przedmiotem analizy Facebooku i Twitterze. Dostrzega potencjał mediów społecznościowych w kreowaniu wizerunku politycznego. W kontekście efektywnego wykorzystania mediów społecznościowych przez polityków Autorka uwypukla znaczenie podejścia marketingowego. Na uwagę zasługuje przegląd badań empirycznych z lat 2013-2015 dotyczących wykorzystania Facebooka i Twittera przez polskich polityków, zarówno w skali ogólnopolskiej, regionalnej, jak i lokalnej, których wyniki są właściwym tłem do badań własnych mgr Sandry Wolnej. Pewną niejasność można zauważyć w przywoływanych wynikach badań na stronach 42-44, warto tu wskazać ich źródło lub odpowiednio zaznaczyć, jeśli są autorskie. Pod rozważę Autorki pozostawiam kwestię chronologicznego ukazania wykorzystania przez polityków mediów społecznościowych niezależnie od okresu wyborczego (s. 45-47). Ta część rozprawy zakończona jest trafnym podsumowaniem, choć w przyszłej publikacji warto w nim podkreślić także, obok Twittera również znaczenie Facebooka.

W rozdziale drugim mgr Sandra Wolna omawia metodologię przeprowadzonych badań empirycznych. Autorka wystarczająco uzasadnia wybór przedmiotu badań i przyjętej cezurę czasowej (okres sprawowania przez Beatę Szydło funkcji Prezesa Rady Ministrów, tj. od 16 listopada 2015 roku do 11 listopada 2017 roku), przypomina cel badań, przyporządkowuje sformułowane pytania badawcze poszczególnym hipotezom (s. 72-73), uzasadnia zastosowaną metodę badawczą (analizę zawartości ilościową i jakościową), wskazuje wykorzystane pomocnicze narzędzia internetowe (s. 70), opisuje konstrukcję zaproponowanego autorskiego klucza kodowego.

Materiałem badawczym były wszystkie przekazy (posty/tweety) opublikowane na oficjalnych kontach premier Beaty Szydło na Facebooku i Twitterze w analizowanym okresie (łącznie 745 wpisów), co pozwoliło, jak słusznie podkreśla Autorka „na dokonanie ogólnej analizy sposobu komunikowania politycznego prowadzonego przez premier Szydło w mediach społecznościowych (...) określenie stylu oraz celu komunikowania ” (s. 56).

Przyporządkowanie pytań badawczych do hipotez jest właściwe i poprawne. W przypadku hipotezy pierwszej (H1) podział ten uwydatnił jednak potrzebę sformułowania lub doprecyzowania chociaż jednego pytania, które nawiązywałoby bezpośrednio do tej hipotezy. Podkreślić należy, iż Autorka wyjaśnia, jakie wydarzenia zakwalifikowała do kryzysowych (s. 72). W tej części nie do końca uzasadnione wydaje się ponownie (na wzór treści zawartych już we wstępie do pracy) przypomnienie zawartości zaproponowanej struktury rozprawy (s. 52-53).

Najcenniejszymi w pracy są rozdziały trzeci i czwarty, które stanowią **oryginalny, autorski wkład** mgr Sandry Wolnej w dotychczasowe badania empiryczne. Obie części utwierdzają również w przekonaniu, że Autorka posiada bardzo dobre rozpoznanie w literaturze przedmiotu, odważnie formułuje wnioski, wskazuje dylematy badawcze.

W rozdziale trzecim mgr Sandra Wolna koncentruje swe rozważania na hipotezie pierwszej (H1), która ostatecznie została sfalsyfikowana (s. 116). Autorka trafnie definiuje sytuację kryzysową w kontekście przedmiotu badań. Za kryzysowe z punktu widzenia sprawowania władzy przez Prawo i Sprawiedliwość uznając omówione w kolejności chronologicznej wydarzenia, które w okresie pełnienia funkcji Prezesa Rady Ministrów przez Beatę Szydło zajmowały międzynarodową i/lub krajową opinię publiczną: „kryzys spowodowany zmianami w Trybunale Konstytucyjnym oraz reformami sądownictwa, wycinka Puszczy Białowieskiej, Czarne Protesty spowodowane próbami zaostrezenia prawa antyaborcyjnego, wybór Tuska na Przewodniczącego Parlamentu Europejskiego, nawałnica na Pomorzu oraz strajk głodowy lekarzy rezydentów” (s. 78). Podkreślić należy, iż Autorka w stopniu wystarczającym w kontekście interpretacji wyników badań nakreśla tło wszystkich wymienionych wydarzeń. Kolejna część pracy to analiza sposobu informowania internautów przez premier Beatę Szydło za pośrednictwem przekazów publikowanych na badanych kontach w mediach społecznościowych o bieżącej polityce rządu.

Zaznaczyć należy, że ta część pracy (w całości) zawiera wiele oryginalnych i wartościowych spostrzeżeń badawczych oraz dojrzałych wniosków.

Kontynuacją prezentacji wyników autorskich badań jest **rozdział czwarty**, w którym mgr Sandra Wolna weryfikuje hipotezę drugą (H2). Mgr Sandra Wolna szczególną uwagę zwraca tu na kwestie zarządzania informacją w komunikowaniu politycznym czy budowania marki politycznej. Wnikliwie analizuje wykorzystywane w przekazach w mediach społecznościowych komponenty kreowania wizerunku premier Beaty Szydło jako lidera partii politycznej, w tym zabiegów wizualnych i językowych, eksponując także istotę przekazów populistycznych. Warto dodać, że w tej części rozprawy jednym z celów jest analiza

zgromadzonego materiału badawczego „pod kątem występowania elementów populistycznych wpisujących się w nurt populizmu prawicowego (...) zarówno w zawartości przekazów, jak i w stylu wypowiedzi” (s. 142-143). Zauważyć należy, że przybliżając rozumienie pojęcia „populizm” Autorka sięga także do najnowszych opracowań (z lat 2019 - 2020). Rozdział wieńczy oryginalne i wartościowe wnioski z przeprowadzonych analiz.

Poszczególne części pracy zakończone są podsumowaniami bardzo dobrze wpisującymi się w zaproponowaną strukturę pracy, sprzyjającymi przejrzystości wyводу, płynnemu łączeniu kolejnych wątków rozważań teoretycznych i wyników badań empirycznych. W pracy Autorka zastosowała również przydatne przypisy dygresyjne, ale i terminologiczne, precyzujące rozumienie stosowanych kategorii, pojęć, pozwalających na śledzenie przyjętego toku rozumowania (np. s. 80, s. 105, s. 110 czy s. 115). Istotną jest dokonana przez mgr Sandrę Wolną interpretacja wyników przeprowadzonej analizy ilościowej i jakościowej przez pryzmat aktualnego w okresie publikowania przekazów na kontaktach Beaty Szydło tła wydarzeń.

Warto podkreślić, iż wyniki badań zostały właściwie zinterpretowane oraz przedstawione na starannie opracowanych, czytelnych wykresach i w tabelach. Wybrane przykłady analizowanych przekazów (postów/tweetów) pozwalające śledzić tok wyводу mgr Sandry Wolnej zostały zaprezentowane na ilustracjach. Liczne cytaty pochodzące z badanych materiałów źródłowych mogą być jednocześnie doskonałym źródłem do dalszych badań.

Rozprawa została zwieńczona wyczerpującym **zakończeniem**, zawierającym **oryginalne wnioski**. Mgr Sandra Wolna odniosła się do rezultatów dotychczasowych ustaleń teoretycznych oraz wyników zrealizowanych badań empirycznych. Podniosła kwestię weryfikacji obu hipotez badawczych, wskazała kierunki możliwych dalszych badań.

Zaproponowana w pracy metodologia badań może być użyteczna w badaniach przekazów publikowanych w mediach społecznościowych również przez inne podmioty polityczne (polityków, partie).

Konkluzje z wyników badań zachęcają do polemiki naukowej z Autorką. Trudno nie zgodzić się z mgr Sandrą Wolną, „że media społecznościowe odgrywają coraz większą rolę w strategiach komunikacyjnych polityków. Stały się płaszczyzną wykorzystywaną w sposób permanentny do kształtowania wizerunku i wpływania na opinię publiczną” (s. 170), jak również, że „podobnie jak media tradycyjne, są podatne na manipulacje i mogą służyć celom propagandowym” (s. 174).

Uważna lektura recenzenta rozprawy pozwala na odnotowanie kilku uwag, głównie natury technicznej, redakcyjnej.

Język zastosowany w rozprawie jest poprawny a prowadzony wywód zrozumiały i spójny. Dopracowania rozprawy wymaga pod względem edytorskim w odniesieniu do: zgodności numeracji wskazanych w spisie treści tytułów poszczególnych rozdziałów i podrozdziałów (w tym samego tytułu s. 155 – jest „Analiza warstwy językowej, użytej w Beaty Szydło”); wskazania, chociaż raz w pracy imienia przywoływanego badacza czy polityka (tu najczęściej zauważyć można same nazwiska, np. s. 28, s. 35), ale i poza stosowanym skrótem również pełnej nazwy podmiotu politycznego (np. s. 40-42) ewentualnie opracowania wykazu zastosowanych w pracy skrótów; ujednolicenia w tekście zapisu liczb (raz jest słownie innym razem cyfrą, np. s. 116, s. 149); uzupełnienia wykazów wykresów, ilustracji, tabel i rysunków o numery stron; nielicznych błędów językowo-stylistycznych, powtórzeń (np. s. 47, s. 143, s. 152-153) czy literówek (np. inne np. s. 8, s. 37, s. 47, s. 50, 85, s. 110, s. 149, s. 163, s. 183, w opisie wykresów - s. 58, s. 97, s. 107). Sporadyczne nieścisłości zauważyć można w bibliografii, np. s. 6 – wskazane jest nazwisko M. Adamik-Szysiak, 2018 publikacja ta nie została jednak ujęta w bibliografii; s. 8 - rok wydania artykułu M. Dorendy-Zaborowicz, jest „2021”, powinno być jak na s. 177, czyli „2012”.

Te uwagi natury technicznej nie wpływają jednak na bardzo wysoką merytoryczną jakość rozprawy. Podkreślić należy, iż w przywołanych wszystkich czterech rozdziałach mgr Sandra Wolna wykazała się bardzo dobrą znajomością opisywanych zagadnień, koncepcji teoretycznych oraz umiejętnością ich krytycznej oceny, analizy i syntezy. W częściach drugiej, trzeciej i czwartej - umiejętnością prowadzenia badań empirycznych.

Niewątpliwym atutem pracy jest nie tylko wieloaspektowe omówienie poruszanej problematyki, ale także sprawne łączenie różnorodnych wątków wyводу, liczne odwołania w poszczególnych częściach rozprawy do kolejnych lub już omówionych w niej fragmentów. Na bardzo dobrą ocenę zasługują podsumowania i wnioski sprzyjające przejrzystości wyводу wieńczące nie tylko rozdziały rozprawy, ale także ich poszczególne części.

Wniosek końcowy

Oceniając rozprawę doktorską mgr Sandry Wolnej „Media społecznościowe w komunikowaniu politycznym premier Beaty Szydło”, należy podkreślić, że jest ona poprawna pod względem formalnym, merytorycznym i metodologicznym.

Praca ta stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego i wzbogaca dotychczasowy dorobek nauk o polityce i administracji, szczególnie o ustalenia i oryginalne wnioski wynikające z pogłębionych rozważań i analiz sposobów wykorzystywania mediów społecznościowych w komunikowaniu politycznym. To ważne uzupełnienie dostrzegalnej luki w badaniach nad strategiami komunikowania politycznego stosowanymi przez polskich polityków w okresach międzywyborczych.

Autorka wykazała się umiejętnością prowadzenia pracy naukowej – trafnie sformułowała problem badawczy i doprowadziła do jego rozwiązania, podejmując przy tym udaną próbę sformułowania prognoz i rekomendacji.

Przedłożoną do recenzji dysertację oceniam **pozytywnie**, to praca doktorska, która bez wątplenia **spełnia wymogi** określone w art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. z 2017 r., poz. 1789, z późn. zm.). Rekomenduję publikację rozprawy.

Wnioskuje o dopuszczenie mgr Sandry Wolnej do dalszych etapów postępowania w przewodzie doktorskim.

Lublin, 23 luty 2021 r.

